

„Negentropie“ jako pokrok / Pokrok jako „negentropie“

Od doby první formulace 2. věty termodynamické se znovu a znovu opakují úvahy o tom, má-li v našem světě převahu entropie nebo negentropie. Pokud máme ještě citlivost pro etymologické kořeny slov, můžeme se odvážit říci, že *převažuje* asi entropie, ale že *převládá* negentropie. Nepochybné je jedno: zjišťujeme-li v určité situaci či spíše v jistých procesech a událostech postup jakéhosi upadání, nesmíme z toho neprávem vyvozovat, že upadá všechno. A na druhé straně, pokud se nám zdá, že něco roste a vzkvétá, něco se vylepšuje a rozvíjí či spěje k vyšší úrovni, nemůžeme to považovat za doklad toho, že se zlepšuje vůbec všechno. Růst negentropie (tedy negativní entropie, jinak snižování entropie) v jedné situaci nebo při jednom dění není méně skutečný než růst entropie v situacích jiných nebo v jiných typech dění. Pokrok tedy není možno zakládat ani zajišťovat spoléháním na nějaké samospádné procesy, ale je třeba naprosto jasně rozpoznat, že je a může být jen výsledkem úsilí, aktivní činnosti, a vposledu spontaneity, tedy usilovného spění k něčemu novému, a nejen spění, nýbrž usilovného napomáhání, aby se něco nového a lepšího uskutečnilo a prosadilo. Entropii můžeme – už nikoli pouze ve fyzikálním smyslu – považovat za zeslabování a úpadek, rozkládání uspořádanosti, a naopak negentropii za posilování a vzrůst uspořádanosti, a také pořádané složitosti, komplexnosti. Složitost a uspořádanost má – dokonce i „samovolnou“, čímž se vyznačuje od opaku – tendenci k upadání a rozkladu; a přece jsme svědky toho, že ve světě se uskutečňují také změny, procesy a tendence protisměrné, vyznačující se vývojem k vyšším, složitějším atd. formám uspořádanosti. Jsou to však jiné změny, jsou to procesy jiného druhu, nemají charakter jakési setrvačnosti a fatálnosti, nýbrž jsou dokladem pohybů pořádajících a schopných postupovat nejen dál, ale také výš. A v právě v tomto bodě se rozhoduje všechno: zásada „laissez faire“ je sama fatální, protože svým zaměřením napomáhá změnám entropickým a protože onu stále podtrhovanou „podnikavost“ vlastně vůbec nebere vážně.

(Písek, 090523-3.)